

# Hukukî Bilgiler Mecmuası

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

GAD FRANKO MİLÂSLİ

Adres : Galata, Bahtlıyar han Bay Gad Franko yazıhanesi

Telefon : 43009

Bir nüshanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonmanı posta ücretile beraber 250 kuruştur.

Türkiye harici için 300 kuruştur.

İSTANBUL

HANRİ ZELLİQ VE MAHDUMU BASİMEVİ

1939

mikdarının tayini ilamın icrasıyla meşgul olacak olan icra dairesine terketmekdir.

Borçlu teminat göstermeğe muktedir olmadığından temyiz talebi ile beraber tehiri icra talebinde bulunması ve bilahara emvali haczedilmiş ise haciz üzerine icra dairesine müracaat ederek mehil itasını talep edebilir. Fakat usulumuzda borçlu icraya müracaat ederek malının haczedilmesini talep etmesine cevaz yoktur.

N. S.

### Ticaret kanununun tadili

## Yeni projenin Ana Hatları

(Geçen nüshamızdaki makalenin sonu)

### I

(Ticari muamele) mefhumunun, Ticaret Kanunu bünyesinde bir temel mefhum olmayacağını izah etmekle ve projemizde de bu prensibi kabul etmiş bulunmakla « Borçlar Kanunu » ve « Ticaret Kanunu » arasındaki ikiliği ve çarpışmaları kökünden kaldırmış bulunuyoruz. Hususi Karakterleri ve mevzuunun kendine has bir bünye sahibi olması itibarile « Ticaret Kanunu » nu Borçlar kanunundan ayrı ve müstakil bir kanun halinde tedvin esasını kabul etmekle de modern ticaret tekniğine en uygun bir kanun hazırlamak imkânlarını temin etmiş bulunuyoruz. O halde, her şeyden önce, yeni kanunumuzun bünyesini, ve istinad edeceği temel mefhumları tebarüz ettirmek icap ediyor :

Bu maksatla yaptığımız incelemelerde yolumuzu aydınlatan meşale, Türk inkilâbının ideolojisi üzerinde Büyük Şefimiz Atatürk den duyduğumuz ilham verici sözlerdir. (C.H.P.) programında konkrete bir hale giren inkilâp prensiplerimizi kanunlarımıza inikâs ettirmek, hukukiyatımızı inkilâbımızın ileri gidiş hamlelerine uygun, onunla ahenkli ve onun gelişimine yardım edici bir hale getirmek istekleri bu projenin hazırlanmasında en esaslı bir unsur olmuştur.

Diğer taraftan, dünya ekonomi hayatının gidişini ve en yeni, en son tecellilerini göz önünde bulundurmak mecburiyetinde idik. Projemizde, on dokuzuncu asrın modası geçmiş fikir cereyanlarından ve bu ceryanların tesirleri altında hazırlanmış eski kanunlardan ziyade yirminci asrın en son fikir hareketlerinin ve en yeni kanunlarının izlerine tesadüf edilebilir. Bununla beraber, muayyen bir kanunu tercih etmek usulünden tamamen ayrılmış bulunuyoruz. Yeniliklerine ve teknik mükemmeliyetlerine rağmen, inkilâbımızın orijinal prensiplerini inikâs ettirebilecek ecnebi bir kanuna tesadüf etmemiz şüphesizki mümkün değildi.

Biz daha ziyade büyük şefimizin direktifleri içinde ekonomik bünyemizdeki inkişaflara daha uygun, Türkiyenin dinamik hayatına hiç şaşmadan, uygunluklar temin edebilecek bir kanun projesi hazırlamağa çalıştık.

Bu çalışmalarımız arasında şüphesizki son on sene içinde, medenî memleketlerde intişar eden yeni kanunları ve bunlar arasında bilhassa 1—Haziran—1937 tarihinde tatbik mevkiine konulan yeni İsviçre Ticaret kanununu yani Borçlar kanununun (24-33) üncü bablarını tadil eden kanunu ve 1934 tarihli Polonya Ticaret kanununu ve bu zaman merhalesi içinde Fransa ve Almanyada intişar eden Ticaret şirketlerine ve diğer ticari mevzuata mütedair kanunlar ile İtalyadaki ceryanları, Yugoslavya ve Romanyada hazırlanan yeni projeleri tedkik etmekden kendimizi müstağni görmedik.

## II

Ticaretin tekâmülû, ticari müesseseleri cemiyet menfaatlerini tatmin edebilecek şekilde teşkilâtlandırma cihetine mütemayil bir istikamet takib etmektedir. Yirminci asrın bariz vasıflarından birisi olan teşkilâtıcılık, ekonomi ve ticaret hayatında bilhassa kendini gösteriyor. Şiddetli bir fırtına gibi akıp giden bu günün iktisadî hareketleri karşısında ferдин tek başına yapabileceği bir şey kalmamıştır. Ferd ekonomisinden millet ekonomisi merhalesine geçen bu günkü medeniyet çağında, her milletin kendi bünyesi içinde teşkilâtlanarak arsiulusal ekonomi alanında tek bir kütle, bir vücut gibi çalışdığı görülür. Ferdlerin şahsî hak ve hürriyetlerini temin bakımından iç siyasada takibedilen ideolojik farklara rağmen dış ekonomik siyasada her millet tek bir cephe halinde çalışmaktadır.

Harice karşı tek bir cephe alabilmek için de her şeyden önce

ticareti dahilen organize etmek icab edeceği şüphe götürmeyen bir kaidedir. İşte Büyük Şefin bize işaret ettiği «teşkilâtlanma ve teşkilatlandırma» direktifi de bu ekonomik realitelerin veciz bir ifadesidir. İç ticaret faaliyetimize millî bünyemizin dinamik hayatına uygun bir karakter verebilmek; bize işaret edilen «teşkilâtlanma» yolu üzerinden gidebilmek için her şeyden önce ticarî teşkilâtın istinad edeceği temel unsuru tayin ve tesbit etmek icab ediyordu. Projemizde, iktisadî teşkilâtın temel unsuru olmak üzere «Ekonomiko-Jüridik» bir (unité) bir «cüzü tam» ifade eden ve «ticaret evi» diye ifade ettiğimiz ticarî müesseseler kabul edilmiştir. Gayemiz, «ticaret evi» diye tavsif edilen bu müesseseleri kendi bünyeleri içinde ve yekdiğerleriyle olan münasebetleri bakımından organize ederek millî hedeflere uygun bir çalışma yoluna sokmaktır. *Bu suretle medenî hukukun ferdleri ve haklarını emniyet altına almasına mukabil, ticaret hukuku da ticarî müesseseleri ve haklarını emniyet altına almağa çalışan ve bu emniyet havası içinde millî menfaatlere uygun bir çalışma kabiliyeti yaratan bir hukuk şubesi olmuş olacaktır.*

### III

Ticaret hukukunun bu suretle tesbit edilen hususî bünyesi içinde :

1.— Ticarî faaliyetlerini «Ticaret evi» teşkilâtı içinde organize eden tüccar, bir taraftan teknik çalışma imkânlarını bulabilecek, diğer taraftan, ticaretde aranılan «emniyet» mefhumunu daha büyük bir sarahatle inkişaf ettirmiş olacaktır. Bilhassa modern ticaret hayatının dinamosu mevkiinde olan «kredi» mefhumu bakımından, organize ticaret evlerinin ehemmiyeti daha ziyade göze çarpacaktır. Esasen faaliyet sahasını bir az genişleterek kredi kaynaklarından istifade etmek isteyenler mutlaka iyi organize edilmiş bir müessese halinde çalışmak zaruretinin his ederler. Çünkü bu günün kredi anlamları şahsın sübjektif kıymetlerinden ziyade ticarî teşkilâtın objektif varlığına dayanmaktadır.

2.— Ticaret serbestisi ve tüccarların ferdî hakları daha büyük bir zaman altına alınmış olacaktır. Çünkü ferdin hürriyet haklarını temin için ulusal bir Devlet teşkilâtına lüzum olduğu gibi, ticarî faaliyetlerin ulusal Devlet otoritesi içinde düzenleştirelmesi halinde de — bu günün ekonomik badireleri karşısında — ticaret serbestisinden istifade imkânları fiilen temin edilemez. Halbuki devlet nezareti altında

teşkilâtlandırılmış ticaret evleri, büyük otoritenin himayesine mazhar olacak ve bu himayenin yardımı ve nüfuzu altında tam bir serbesti ile çalışma imkânlarını bulmuş olacaktır.

3.— «Ahenkli bir millî ekonomi manzume ve cihazlanmasının Türk vatanında doğub serpilmesini millî ideal» telekki eden bu günkü devlet konsepsiyonlarımıza uygun bir kanun projesi hazırlamış bulunmaktayız.

Devletin nezaret ve himayesi altında ve geniş bir serbesti havası içinde inkişaf bulacak olan ticaret evleri hasusî ve millî menfaatler arasında her hangi bir tezaadın mevcudiyetine maydan vermeyecek, ulusal ve özel çalışmalar arasında istenilen ahenği temin edecektir.

Tek başına ve hiç bir teşkilâta dayanmadan çalışan münferid tüccarların hareketlerini gözden geçirmek bunların ulusal menfaatlere ve amaçlara aykırı hareketlerini önlemek şüphesizki kolay değildir. Halbuki muntazam bir «ticaret evi» nin hareketini kullanmak, devletin kendisine karşı sarfettiği fedakârlıklara liyakat gösterib göstarmediğini anlamak daha kolaydır.

Bunun içindirki ulusal ekonomi faaliyetinde (ticaret evi) ni ilk cüzü tam olarak ele alıyoruz, ve bütün hukukî bünyeyi bu temel unsul üzerine kurmuş bulunuyoruz.

#### IV

Projemizde takibedilen sistem 1926 tarihli «Ticaret kanunu» müzun sisteminden bûs bütün ayrıdır. Çünkü yukarıda da izah edildiği veçhile bu günkü ticaret kanunumuz «ticarî muamele» mefhumunu temel unsur telekki ederek bütün «ticaret hukuku» kaidelerini bu temel üzerine kuran bir sistem takib ediyor, Objektif sistem denilen bu sistemden de ayrılmamızın sebeplerini izah etmiş bulunduğumuzdan burada tekrarına lüzum görmüyoruz.

Projemiz «sübjektif sistem» e de iltihak edememiştir. Ferden (tüccar) ı esas ittihaz eden ve binnetice bir (Tüccarlar hukuku) vücuda getiren bu sistem, yurtdaşlar arasında ne şekilde olursa olsun sınıf farkları görmeyen inkilâb prensiblerimize aykırı düşer. Böyle bir farkın meydana gelmesini önleyen Türk inkilâbının tüccarlara mahsus hukukî normaların türemesini de önleyeceği şüphesizdir. Bundan ötürüdürki projemizde tüccar olsun veya olmasın her kesin yapacağı hukukî muameleler, aynı hukukî kaidelere tabi tutuluyor.

Projemiz, daha ziyade ekonomik hayatın realiteleri üzerine kurulmuş bir sistem takib etmektedir. Bütün ekonomi hareketlerinin temel unsuru olan «Ticaret evi» ulusal teşkilât içinde hukuki bakımdan da bir (varlık) halinde mülâhaza edildiğine göre bütün hükümleri bu varlığın mevcudiyet ve faaliyeti ile koordine edilmiş bulunuyor. İktisadî hayatın her cephesinde göze çarpan «plân ve program» umdelelerinin tatbikat sahasındaki mesnedi «ticaret evi» dir. «İktisadî organizma» kadresü içinde ticaret evlerinin faaliyet rolü, bu günkü iktisadî hayatın göze çarpan bir realitesidir. Projemiz bu realiteleri bir hukukî nizam çevresi içine almağa çalışmakla «realist» bir sistem takibetmiş bulunuyor.

Projenin bu bakımdan tedvin edilen hükümleri hakkındaki mu-cib sebebler her bölümde ayrıca izah edilecektir.

Takibedilen sistemin tabii bir neticesi olarak:

1) Ticarî senetlere müteallik olan hükümlerin yani (poliçe), (emre muharrer senet) ve (çek) e ait ahkâmın ticaret kanunundan çıkarılarak müstakil bir kanun halinde tedvini icab eder. Çünkü, bu nevi senetlerin tanziminde tarafların (ticaret evi) mahiyetinde teşkilâtlandırılmış bir müessese olması icab etmez. Esasen (Cenevre) de tanzim edilen arsl ulusal mukavele esaslarını kabul etmiş bulunmaklığımız itibarile bu cins senetlere ait hükümlerde ayrıca tedkikata lüzum kalmadan adı geçen projenin aynen tercüme ve kabulü cihetine gidilmiştir.

Ticarî senetlere müteallik hükümlerin ticaret kanunundan çıkarılması halinde borçlar kanununa ilhak edilmesi öne sürülebilir ise de, yukarıda izah edildiği veçhile, mevzuların ayrılışı, hukukî teknik bakımından böyle bir birliğe engel olmaktadır. Bundan ötürü, Almanya ve İngilterede olduğu gibi ticarî senetlerin müstakil bir kanun çevresi içine alınması tercihe şayan görüldü.

2) Sigorta muameleleri de hususiyetleri itibarile büsbütün nevi einsine mahsus bir çehre irae etmekde ve kendine has prensiblere ve görüş farklarına malik bulunduğundan bunları da, mütemeddin memleketlerin hemen hepsinde olduğu gibi müstakil bir kanun çevresi içine alınması muvafık görülmüştür.

3) Ticaret kanunundan muamelâta müteallik hükümler çıkarılırken bunlar arasında (cif) satışlara ve (hesabı carî) akdine müteallik hükümler de çıkarılmış bulunacaktır.

Halbuki borçlar kanunumuzda adı geçen mevzulara dair hükümler kısmen hiç bulunmadığı gibi kısmen de gayet kısa ve ihtiyacı tatmin edemeyecek mahiyettedir. Bunun içindirki Ticaret kanunu dışında kalan bu fasılların borçlar kanununa eklenmesi icab ediyor.

Ticaret kanununun alacağı yeni şekle göre borçlar kanunumuzda, yalnız bu bakımdan, yapılması icab eden değişiklikler ayrı bir lâyıha halinde takdim edilecektir.

### **Projedeki taksimler**

Yukarıda izah edilen esaslara göre yeni ticaret kanunu iki kitaba ayrıldı. Her kitab bölümlere ve bölümler de lüzum hasıl oldukça (parça) lara taksim edildi.

Birinci kitab, alelumum ticaret evleri hakkındaki hükümlerden bahseder. Yani, ticaret evinin başında gerek hakiki şahıslar gerek hükmi şahıslar bulunsun cümlesi hakkında tatbik edilebilecek hükümleri ihtiva eder.

Bu kitab on iki bölüme ayrıldı :

- 1.— Ticaret evleri
- 2.— Ticaret kütüğü
- 3.— Ticaret firmaları
- 4.— Ticaret muhasebesi
- 5.— Ticaret evlerinin temlik
- 6.— Yolsuz ticaret ve haksız rekabet
- 7.— Tüccar mümessilleri, vekilleri ve memurları
- 8.— Tüccar acenteleri
- 9.— Ticaret delallığı
- 10.— Komisyonculuk
- 11.— Umumî mağazalar
- 12.— Nakliyecilik

İkinci kitap ticaret şirketlerine ait hükümleri ihtiva edecektir.

**Prof. Şevket Bilgişin**

## **MAHKEME İÇTİHATLARI**

JURISPRUDENCE

### **1 Numaralı Kazanç Temyiz Komisyonu**

Karar No. 4310 — Tarih 27/3/936

**Hulâsa :** Kocasının mağazasında çalışan kadın kazanç vergisi ile teklif edilemez.

Bu karar hakkında 45/2/939 tarih ve 4-142 No. lı nüshamızda bir not neşretmiş idik. Bu defa bu yazıya mütedair aldığımız bir mektubu aynen dere ediyoruz: